

SYRJINTÄLAUTAKUNTA

Syrjintä, koulutuksen saaminen, ammatillinen koulutus, opintosuoritusten arviointi

Diaarinumero: 2009/2266

Antopäivä: 15.12.2009

A katsoi joutuneensa syrjityksi maahanmuuttajataustansa johdosta X oppilaitoksen sosiaali- ja terveystieteiden kurssilla. Hakija osallistui työvoimatoimiston työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena hankkimaan ja X oppilaitoksen järjestämään sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmaan maahanmuuttajille. Syrjintälautakunta katsoi, että X oppilaitos oli toimittamissaan selvityksissä kyennyt osoittamaan, että hakijan arvostelu ja oppilaitoksen muu menettely hänen koulutukseensa liittyvissä asioissa olivat perustuneet asiallisiin ja hyväksyttäviin syihin. Syrjintälautakunta ei katsonut hakijan tulleen syrjityksi oppilaitoksen järjestämässä koulutuksessa, ja hylkäsi hakemuksen.

Hakijan vaatimukset

A katsoo joutuneensa syrjityksi maahanmuuttajataustansa johdosta X oppilaitoksen sosiaali- ja terveystieteiden SOTE 1 -kurssilla, ja vaatii saada takaisin puolet maksamistaan kurssimaksuista, poistamaan syrjintään osallistuneet henkilöt opetustehtävistä ja maahanmuuttajiin liittyvien asioiden hoidosta, asettamaan X oppilaitoksen tarkkailun alle maahanmuuttajien kohtelussa ja muihin heihin liittyvien asioiden hoidossa, tutkimaan ja estämään X oppilaitoksen ohjaajien ja TE -keskuksen ja Espoon kaupungin vastaavien henkilöiden verkottumisen avulla tekemän syrjinnän ja ulkomaalaistaustaisten ammattiin valmistumisen estämisen sekä korvaamaan aiheutuneen kärsimyksen ja menetykset.

Hakijan selvitys tapahtumista

Hakija on osallistunut 21.1.2008 - 13.3.2009 Espoon työvoimatoimiston työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena hankkimaan ja X oppilaitoksen järjestämään sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmaan maahanmuuttajille (SOTE 1), jossa hän on suorittanut sosiaali- ja terveystieteiden lähihoitajan perustutkintoon kuuluvina osasuorituksina kasvun tukeminen ja ohjaus sekä hoito ja huolenpito -osiot.

Hakijan mukaan hän ei ole saanut opetusta jatkuvista lukujärjestysmuutoksista ja lukujärjestyksessä olleista virheistä johtuen, eikä suusanallisia hyväksyntöjä ole viety sähköiseen tietokantaan. Hakija katsoo, että hänen mahdollisuuttaan näyttötutkintojen suorittamiseen viivytettiin muun muassa annettujen tehtävien jatkuvilla sisällön kannalta merkityksettömillä tekstikorjauksilla, muuttamalla annetun tehtävän laajuutta koko suorituksen ajan, teettämällä hänellä monia töitä ja vaatimalla toimittamaan dokumentteja, joita muilta kurssilaisilta ei ole vaadittu. Hakijan mielestä koulutuksessa syrjittiin venäläisiä, koska heiltä vaadittiin paljon enemmän kuin samaan koulutukseen osallistuneilta somaleilta.

Hakija katsoo hänen ohjaajinaan toimineiden X oppilaitoksen opettajien B:n ja C:n pyrkineen vaikeuttamaan kaikenlaisilla keinoilla hänen opiskelujensa etenemistä, kuten alentamalla muiden opettajien antamia arvosanoja ja yrittämällä hylätä muiden opettajien kertaalleen hyväksymiä oppimistehtäviä. Hakija katsoo, että häntä pidettiin harjoittelujaksojen aikana koulutuksen sijasta puhtaasti töissä yli puoli vuotta. Hakija katsoo, että tahallinen syrjintä on käytännössä pilannut hänen opiskelunsa, valmistumisensa ja alan työnsaantimahdollisuudet.

Oppilaitos X:n vastaus

Vastauksessaan X oppilaitos kiistää hakemuksen perusteettomana kaikilta osiltaan. Vastaajan mukaan kasvun tukemisen ja ohjaamisen tutkintotilaisuuden (näyttö) ajankohta siirtyi, kuten ilmoittaja kertoo. Ajankohdan siirtyminen ei kuitenkaan johtunut A:n antamasta palautteesta opettaja B:lle, vaan siitä, että lokakuussa 2008 D kohdisti uhkauksen työpaikkaohjaajana toimineeseen E:hen (mainitsi "toimenpiteistä, jotka kaikki asiaan osalliset tulevat muistamaan pitkään"). D:n esittämä uhkaus koettiin K:n päiväkodin henkilöstön keskuudessa niin voimakkaana, ettei tutkintotilaisuuden järjestämiseen siellä ollut edellytyksiä. Tästä syystä myös tutkintotilaisuutta edeltävää työssä oppimisen arviointikeskustelua jouduttiin siirtämään. Viivästymisten taustalla eivät siis olleet opettajista tai ohjaajista johtuvat syyt, vaan D:n uhkaavaksi koettu käyttäytyminen.

Opetuksen järjestäminen on perustunut henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. A:n ja D:n kanssa on pidetty useita palavereja (26.9.2008, 1.10.2008, 17.10.2008, 4.11.2008, 28.11.2008), joissa on käyty lävitse tehtäviä, niistä annettuja palautteita, arvioinnin periaatteita sekä A:n kokemuksia saamastaan kohtelusta. Näissä tapaamisissa on ollut mukana vaihtelevasti opettajatuutori, kuraattori, koulutusjohtaja sekä rehtori.

Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja -aikatauluun ovat vaikuttaneet A:n omat tavoitteet kouluttautua päiväkotityöhön sekä kahden viikon mittainen sairausloma kesällä 2008. Tästä johtuen hänen aikataulunsa ei ole ollut täysin samanlainen kuin muilla vastaavien tavoitteiden mukaan opiskelevilla.

SOTE- koulutuksessa yksittäiset tehtävät ja suoritukset ovat osa laajempaa kokonaisuutta, jonka suorittamista tuetaan ns. seminaaripäivien aikana. Osallistuminen seminaareihin vaikuttaa myös arviointiin ja siten yksittäisistä kokeista ja tehtävistä annetut arvioinnit eivät välttämättä ole lopullisia, opintokortteihin kirjattavia arvosanoja. Koulutuksen ja oppituntien järjestämiseen on sovellettu oppilaitoksen vakiintuneita käytäntöjä, jotka on opiskelijoiden kanssa käyty koulutuksen alussa ja aikana lävitse.

Koulutuksen toteutus on perustunut työtehtävälähtöisyyteen ja on ollut hyvin työvaltainen. Tämä pedagoginen ratkaisu on ollut koulutuksen rahoittajan (Uudenmaan TE - keskus) sekä koulutuksen järjestäjän (X laitos/ X opisto) hankintasopimuksen mukainen. Kaikille koulutuksen päättäneille on laadittu jatkosuunnitelma.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen on ollut osa tavoitteellista ja ohjattua oppimisprosessia, eikä missään tapauksessa palkatonta työtä, kuten ilmoittaja väittää. Työssäoppimispaikat, oppilaitos sekä rahoittajataho tekevät yhteistyötä työllistymisen ja jatkopolkujen edistämiseksi kaikkien opiskelijoiden osalta.

Väitteitä opiskelijoiden epätasa-arvoisesta kohtelusta käsiteltiin 1.10.2008 järjestetyssä tapaamisessa. Siinä olivat läsnä opiskelija A, hänen aviomiehensä D, rehtori F sekä koulutusjohtaja G. Tapaamisessa käsiteltiin muun muassa eri etnisten ryhmien kohteluun liittyviä

väitteitä sekä opettajien asenteita eri etnisiin ryhmiin. Keskustelussa sovittiin, että koulutusjohtaja G pyytää ko. ryhmää opettaneilta opettajilta eri opiskelijoiden tehtäviä sen toteamiseksi, ovatko arviointiperusteet olleet puolueettomia. Koulutusjohtaja G totesi, ettei venäläisten tai somalialaisten opiskelijoiden arvioinnissa ollut sellaisia eroja, joiden voisi todeta johtuvan etnisestä taustasta. Tätä asiaa käsiteltiin suullisesti A:n kanssa tapaamisessa 17.10.2008.

Koulutusjohtaja G on tavannut SOTE-ryhmän opiskelijoita ja siinä keskustelussa ei tullut mitään viitteitä opiskelijoiden epätasa-arvoisesta tai epäasiallisesta kohtelusta B:n eikä C:n taholta. Tapaaminen, jossa olivat läsnä opiskelija A, opettaja B, kuraattori H sekä koulutusjohtaja G, järjestettiin 4.10.2008. Tämän tapaamisen motiivina oli selvittää A:n epäasiallisesti kokema kohtelu opettaja B:n taholta. Tapaamisessa A toi esiin saman kuin ilmoituksessaan syrjinnästä eli, että B on leimannut hänet "hermostuvaksi tyyppiksi". Keskustelun myötä todettiin, että kyse on tulkinnasta ja ehkä väärinymmärryksestä. B pyysi A:lta anteeksi sitä, että on kenties tarkoittamattaan sanonut jotain sellaista, minkä on voinut tulkita em. tavalla. Tapaamisen lopuksi todettiin, ettei asian käsittely ole enää tarpeen, sillä eri näkökulmat on tuotu esille ja tässä vaiheessa myös A:n ohjaava opettaja oli jo vaihtunut (C).

Koulutus alkoi 20 päivän mittaisella kartoitusjaksolla, jonka tavoitteena oli tunnistaa opiskelijoiden aiemmin hankkimaa osaamista. Kartoitusjakson aikana sekä valmistavan koulutuksen alussa on opiskelijoille laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma. Näin on tapahtunut myös A:n osalta. A toi esiin 4.10.2008 pidetyssä keskustelussa myös suullisesti sen, että B on väheksynyt hänen Neuvostoliiton aikaista koulutustaan. Tästä ei kuitenkaan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa ole ollut kyse, vaan siitä, miten sihteerinä ja opettajana toimiminen laboratoriokoulussa tukee sosiaali- ja terveystieteiden ammattitaitovaatimuksia. Myös tämä asia selvitettiin A:n ja B:n kanssa em. keskustelun yhteydessä.

Koulutuksen hankintasopimuksen mukaan koulutuksen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajat, jotka haluavat saada koulutusta sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden tehtäviin. Kartoitusjaksolta koulutukseen valittujen on ollut mahdollista valita tutkinnon osia X opiston koulutustarjonnasta sen mukaan kuin tarjontaa on kunakin ajankohtana ollut. Koska vanhustyössä on työvoimapulaa ja työllistymismahdollisuudet siellä ovat hyvät, on alalle soveltuvia opiskelijoita pyritty ohjaamaan sinne, mikäli heillä on ollut alalle riittävä motivaatio. Merkittävä osa SOTE-koulutuksen opiskelijoista eteni varhaiskasvatukseen suuntautuen kuten myös A. Jatkosuunnitelmien tekeminen ja niistä keskustelu on osa työvoimapolitiittista koulutusprosessia, eikä utelua, kuten ilmoittaja väittää.

Hakijan vastaselitys

Vastaselityksessään A kiistää 29.8.2008 tapahtuneen näyttötutkinnon siirtämisen tapahtuneen D:n uhkauksen takia. Siirto tapahtui oppilaspalautteen yhteydessä rangaistuksena. Hakija katsoo opinto-ohjaajien käyttäneen henkilökohtaista opintosuunnitelmaa syrjinnän välineenä. Koulutusjohtaja G:n päätös siirtää A pois B:n tunneilta johti siihen, että hän joutui SOTE 2 tunneille, joiden aiheet hän oli jo opiskellut ja suorittanut puoli vuotta aiemmin.

Hakija katsoo hänen opiskelunsa etenemisen pysäyttämisen tapahtuneen annettujen tehtävien laajuuden jatkuvalla muuttamisella kesken suorituksen. Laissa ja toimintaohjeissa määritellyn maahanmuuttajien kielellisen tukemisen ja auttamisen sijaan hakija katsoo tulleen simputetuksi.

Hakijan mielestä hän on tullut syrjityksi tehtävien hyväksymisessä, koska somalitaustaisen henkilön opettajan täydentämät muutaman rivin lapsikuvaukset hyväksyttiin, mutta venäläisten

kuten hakijan ei koskaan. Hakijaa ei pyynnöistä huolimatta autettu, joten hakijaa syrjittiin opinto-ohjaajien evätessä häneltä tukensa.

Hakija toivoo Syrjintälautakunnalta asian sovittelua.

Oppilaitos X:n lisäselvitys

Syrjintälautakunnan X oppilaitokselta pyytämässä lisäselvityksessä todetaan, ettei oppilaitos ole selvityksissään todennut mitään syrjintään viittaavaa eikä katso syyllistyneensä syrjintään, joten ei ole perusteita sovitteluun yhdenvertaisuuslain tarkoittamassa merkityksessä.

Oppilaiden ammattitaidon arviointi on toteutettu tutkintotilaisuuksissa, joissa on käytetty samoja arviointimenetelmiä etnisestä taustasta riippumatta. Samoin on ollut asian laita näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa tapahtuvan arvioinnin suhteen. A:n esitettyä syksyllä 2008 väitteitä syrjivästä arvioinnista, koulutusjohtaja G kävi läpi oppilaiden vastauksia, eikä niiden arvostelussa tullut esiin sellaisia eroja, joiden olisi voinut todeta johtuvan etnisestä taustasta. Valmistavan koulutuksen sekä tutkintotilaisuuksien numeerinen arviointi on dokumentoitu opintokortteihin, eikä numeerinenkaan arviointiaineisto tukenut väitettä venäläisten ja somalien erilaisesta kohtelusta.

Koulutukseen liittyvät oppimistehtävät ovat liittyneet työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen, ja opiskelijan tehtävänä on ollut laatia niitä prosessinomaisesti: oppimista on täydennetty ja syvennetty oppimisprosessin etenemisen sekä ohjaavien opettajien, että työpaikkaohjaajien antaman palautteen mukaisesti. Opiskelijoiden saamien tehtävien laajuus on vaihdellut sen mukaan, millainen on työssä oppimisen paikka eli mitä siellä voi oppia, ja mikä on oppilaan lähtötilanne ja osaaminen. Lähiopetuksen yhteydessä annettuja tehtäviä tulee soveltaa käytäntöön, joten tehtävät muuttuvat todellisten työtilanteiden mukaan. Keskeisenä tavoitteena on ollut kartoittaa opiskelijan edellytyksiä suoriutua tutkintotilaisuudesta, joka perustuu valtakunnalliseen tutkintojen järjestämissopimukseen. Sen mukaan on arvioitava opiskelijan edellytyksiä suoriutua tutkintotilaisuudesta ja tarvittaessa ohjata opiskelijaa hankkimaan lisävalmiuksia.

Kielellistä tukea suomen kielessä A:lle on tarjottu sekä opetustilanteissa että suullisissa palautekeskusteluissa. Myös kirjallisissa palautteissa on kiinnitetty huomiota suomen kielen jatkuvaan oppimiseen. A:lla on ollut henkilökohtainen opettajatuutor, jonka puoleen hän on voinut kääntyä kaikissa opintoihinsa liittyvissä asioissa. Lisäksi kaikilla aikuisopiskelijoilla on ollut mahdollisuus osallistua suomi toisena kielenä opetukseen. Oppilaitoksessa on järjestetty myös ns. näyttötyöpajoja, joihin tutkinnon suorittajat ovat voineet tulla omine kysymyksineen ja tehtävineen ja saada henkilökohtaista ohjausta. A:n kohdalla ei kielen oppimiseen ole todettu olevan erityisopettajan tarvetta. Opinto-ohjaajat eivät ole kieltäytyneet antamasta kielellistä tukea A:lle hänen sitä pyytäessään. Luonnollisesti on tilanteita, jolloin opiskelija joutuu odottamaan opettajan tai opinto-ohjaajan vapautumista. Pitkäkestoisemmän tai laajemman tuen tarpeen ollessa kyseessä on sovittu ohjausaika molemmille osapuolille sopivaan aikaan.

Esittelijän esitys

Syrjintälautakunta hylkää hakemuksen.

Perustelut

Yhdenvertaisuuslakia (21/2004) sovelletaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään, kun kysymys on koulutukseen, mukaan lukien erikoistumis- ja uudelleen koulutus, tai ammatillisen ohjauksen saaminen. Lakia sovelletaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen. Tällöin syrjintäkielto kohdistuu koulutuksen järjestäjään. Lakia sovelletaan muun muassa opiskelijavalintaan, valintamenettelyyn, opintosuoritusten arviointiin sekä oppilaiden ja opiskelijoiden kurinpitoon (HE 44/2003, s. 35). Laissa säädetyn syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai jotakuta on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Välillisenä syrjintänä pidetään sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Häirinnällä tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain 6 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Koska hakija on esittänyt selvitystä, jonka perusteella voidaan olettaa yhdenvertaisuuslain 6 §:n syrjintäkieltoa rikotun, on vastaajan yhdenvertaisuuslain 17 §:n mukaan osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

X oppilaitos on toimittamissaan selvityksissä kyennyt seikkaperäisesti osoittamaan, että hakijan arvostelu ja oppilaitoksen muu menettely hänen koulutukseensa liittyvissä asioissa ovat perustuneet asiallisiin ja hyväksyttäviin syihin, eikä syrjintälautakunta katso hakijan tulleen syrjityksi oppilaitoksen järjestämässä koulutuksessa.

Syrjintälautakunnan päätös

Syrjintälautakunta hyväksyi esittelijän esityksen perusteluineen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki 2 §:n 2 momentin 3 kohta, 6 §:n 2 momentin 1 ja 3 kohta, 13 §, 15 §, 17 §

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1 §, 4 §

Vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta annettu laki 7 i §

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.